

INTÉZMÉNYI TUDOMÁNYOS EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

A nemzeti könyvtár minden évben kiterjedt intézményi együttműködésekben vesz részt, legyen szó tudományos vagy könyvtárszakmai, könyvkiadási, hazai és határon túli vagy nemzetközi, hosszú és rövid távú, esetleg eseti partnerségről. Az intézményi tudományos együttműködések tekintve mindenekelőtt az állandó jellegűeket kell említünk, amelyeket keretszerződés vagy aktív tagság határoz meg és rögzít.

Az Európai Kutatókönyvtárak Konzorciumában (Consortium of European Research Libraries – CERL) Magyarországot a nemzeti könyvtár – és 2018 óta részben az Egyházi Könyvtárak Egyesülete, az EKE – képviseli, de a közelmúltban javaslatot fogalmaztunk meg arról, hogy az OSZK különböző hazai egyetemi könyvtárakkal is kezdeményezzen együttműködést a CERL-anyagok tekintetében, hiszen fontos ország-reprezentációról van szó. (A kapcsolatfelvétel a nagyobb egyetemi könyvtárakkal és az MTA KIK-kel már megtörtént, annak érdekében, hogy adataink láthatóvá váljanak távolról az európai adatbázisokban, mely részben érinti az MKDNY-programot is.) A hagyományos éves CERL-közgyűlés 2018 szeptemberében Velencében zajlott, ahová az intézményt képviselő tudományos igazgatót a fentiek fényében már elkísérte az EKE új vezetője, Oláh Róbert is. 2019 májusában e közgyűlés által is üdvözölt és támogatott angol nyelvű tematikus

szemináriumra, workshopra került sor az OSZK-ban *Digital Technologies in the Investigation of Printed Heritage* címmel, amelyen a CERL vezetői közül többen részt vettek, hazai tekintetben pedig számos intézmény képviseltette magát. Sajnálatosan 2019 őszén – az intézmény bizonytalan anyagi helyzete okán, első ízben – a nemzeti könyvtár személyes képviselettel nem volt jelen az őszi közgyűlésen.

A Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége (International Federation of Library Associations and Institutions – IFLA) éves kongresszusán belül Athénban megrendezett CDNL-en (Conference of Directors of National Libraries), vagyis a nemzeti könyvtárak igazgatóinak konferenciáján az előző évek gyakorlatának megfelelően 2019-ben is Boka László tudományos igazgató képviselte az OSZK-t. Az augusztus 27-én kezdődött tanácskozás kiemelt tematikája „A következő generáció és a tudásátadás” volt. A tanácskozás végén a nemzeti könyvtárak vezetői, illetve delegáltjaik közös nyilatkozatban foglalták össze az ENSZ 2030-ig tartó fenntartható fejlődési programjára vonatkozó, szakterületi célokkal kapcsolatos észrevételeiket. Az európai helyszínek köszönhetően az OSZK munkatársai közül 2019-ben többen részt vettek az IFLA világkongresszusán, ezt követően pedig a szabvány-felülvizsgáló munkacsoportjainak munkájában is.

Szintén hosszú távú nemzetközi, illetve határon túli együttműködésként kell említeni a különböző kutatócseréket, amelyek keretében két állam nemzeti könyvtárai fogadnak kutatókat a másik országból. A kutatócserék lehetővé teszik, hogy a különböző (jellemzően szomszédos) országok könyvtáraiban lévő, magyar vonatkozású anyagokat a kutatók felkutassák, kigyűjtsék, tanulmányozzák, hiszen a nemzeti könyvtár kiemelt feladatkörébe tartozik a magyar retrospektív nemzeti bibliográfia (15–18. század) összeállítása, és a modern tudományosság kritériumai alapján elengedhetetlen, hogy a hungarikumok leírása autopszia alapján történjen. Több ország könyvtárával van olyan élő együttműködése az OSZK-nak, amely ezt a munkát támogatja (kölcsonossági és viszonyossági alapon), és lehetőséget biztosít a rendszeres szakmai konzultációra, valamint az eredmények közös, tudományos konferenciákon való bemutatására.

A hosszú távú kétoldalú partnerségeket egészítik ki az eseti (akár középtávú) együttműködések, amelyek egy-egy konkrét rendezvény, konferencia, projekt, kiadvány, közös honlap megvalósítására jönnek létre (akár több évre vonatkozóan).

A hazai intézmények közül 2018 decemberében együttműködési megállapodást írt alá a nemzeti könyvtár főigazgatója és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) rektora. Mindkét intézmény számára kiemelten fontos a Magyarországon található, maradandó értéket jelentő kéziratos könyvkultúra fennmaradt emlékeinek megőrzése, anyagának szakszerű feldolgozása és a kutatást, valamint az ismeretátadást segítő pontos és korszerű segédletek minőségi biztosítása. Ennek előmozdítása érdekében az OSZK és a PPKE Nemzetközi Kánonjogtörténeti Kutatóközpontja vállalta, hogy az együttműködési megállapodás keretében a középkori kánonjogi forrás- és tudománytörténeti anyag szakmai feldolgozásával keletkező vagy ahhoz kapcsolódó ismereteket hozzáférhetővé teszi mind szakkatalógus, tudományos kiadvány, online közzététel, mind szakmai rendezvények (magyar és nemzetközi kiállítások és szimpóziumok) keretében – magyar és idegen nyelven.

2017 óta, de 2019-től keretszerződéssel is megerősítve működik együtt a nemzeti könyvtár a Magyar Művészeti Akadémiával, annak különböző egységeivel. Az együttműködés elsődlegesen tudományos jellegű, konferenciák szervezésére, különböző kiadványok közös megjelentetésére vonatkozik, és nemegyszer különböző emlékevek köre szerveződik. A sikeres együttműködést tanúsítja mind a Kuncz-konferencia tanulmánykötete,

mind az Ady Endre halálának évfordulójára megjelent díszalbum: mindkettő az OSZK és az MMA Kiadó társkiadásában látott napvilágot 2019-ben. 2020-ra a trianoni békediktátum 100. évfordulója és egy transzilvanizmuskonferencia kapcsán született elvi megállapodás együttműködésről a két intézmény között.

A könyvkiadási együttműködések, társkiadásokat hosszan lehetne sorolni. Nem számítva a különböző kiadókkal társkiadásban megjelentetett művek hosszú sorát, érdemes megemlíteni (a teljesség igénye nélkül) a partnereink között a Magyar Pálos Rendet, a Külgazdasági és Külügyminisztériumot, a Magyarságtudományi Társaságot, a Székely Nemzeti Múzeumot, a Teleki Tékát, a Bölcsészettudományi Kutatóközpontot, az Irodalomtudományi és a Zenetudományi Intézetet, 2019-ben pedig eseti jelleggel az Erdélyi Múzeum Egyesületet, az ELTE Román Tanszékét és Románia Budapesti Nagykövetségét is.

A különböző kiállítások, tárlatok esetében az együttműködő partnerek köre még szélesebb, legyen szó különböző köz- és magángyűjteményekről, könyvtárakról, múzeumokról, levéltárakról, a különböző tudományos intézetekről. A 2018-ban és 2019-ben megvalósult kiállítások közül – a teljesség igénye nélkül – említendő a Magyar Képregény Szövetséggel együttműködésben létrejött *KÉP–REGÉNY–TÖRTÉNET* című kiállítás vagy a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivállal közösen megrendezett *Grafityisz* című tárlat. A Szendrey Júlia életművének szentelt kiállításon a MOME hallgatóinak installációit is láthatták az érdeklődők, míg az *Egység és sokszínűség – Örmény Biblia és vallásos társadalom* című kiállítás az OSZK, a PPKE Armeniológiai Intézete és a Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des Östlichen Europa hármas együttműködésével valósult meg. ABTKIrodalomtudományi Intézetével közösen szervezett *Magyarország képe az európai fikciós irodalomban (16–20. század)* című kamarakiállítás mellett végezetül érdemes kiemelni az 1996 óta rendszeresen megszervezett *Szép Magyar Térkép* című pályázatot és kamarakiállítást, amelyet az ELTE Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszéke az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárával közösen szervez minden évben a magyar térkép-kultúra színvonalának emelése céljából.

A rendezvények közül kiemelendő, hogy a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének elnöksége (a több mint másfél ezer tagot tömörítő International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres [IAML]) 2018 februárjában az Országos Széchényi Könyvtárban tartotta szokásos évközi ülését.

A napirenden az előző évi kongresszus tanulságainak levonása mellett többek között a szervezet elektronikus archívumának kialakítása, az IAML égisze alatt működő nemzetközi repertóriumok további működésének, illetve a szervezet következő esztendőkre szóló stratégiájának megvitatása szerepelt.

Az Országos Széchényi Könyvtár Fényképtára egy tíztagú konzorcium tagjaként 2019-ben részt vett az ötvenes évek vizuális kultúráját bemutató kutatási és oktatási projektben, amelynek célja az volt, hogy az eltérő politikai berendezkedésű társadalmak fényképeinek tartalmában, művészi kompozícióiban, képi struktúráiban a közös pontokat és különbségeket kutatva bemutassa a korszak életmódját. Az olasz, holland, belga, német, görög, spanyol, brit partnerek mellett a kutatás egyetlen kelet-közép-európai résztvevője a magyar nemzeti könyvtár volt.

Az eseti együttműködések közül mindenképpen ki kell emelni a Petőfi Irodalmi Múzeum és a nemzeti könyvtár 2017-ben kezdődött közös projektjét, amely az Arany János-bicentenárium kapcsán a mintegy négyezer tételből álló nagyszalontai dokumentumegyüttes megmentését és a Csonka torony új kiállításának elkészítését célozta. Az együttműködés keretében a múzeum szakemberei végezték el a muzeális munkát, az OSZK pedig restaurálta a könyvekből, kéziratokból és egyéb dokumentumokból álló dokumentumegyüttest. A restaurálás után a dokumentumok 2018 júniusában ünnepélyes keretek között kerültek vissza Nagyszalontára, ahol egy időszakos kiállítás keretében tekinthették meg az érdeklődők (a dokumentumokból Rózsafalvi Zsuzsanna szerkesztésében egy kétnyelvű album is megjelent). Az együttműködés ezenfelül szélesebb tudományos kereteket is öltött, s kiterjedt az OSZK és a PIM mellett az MTA KIK és a BTK Irodalomtudományi Intézet közös konzorciuma révén Arany János minden autográf (nem csupán szépirodalmi) kéziratosa művének egyetlen tudományos oldalon történő összesítésére. A honlap 2019-re készült el, melyhez az OSZK saját kéziratári dokumentumain túl a nagyszalontai kéziratokat is gondozta.

Az Országos Könyvtári Platform (OKP) első kész moduljaként jött létre az új Muzeális Könyvtári Dokumentumok Nyilvántartása (MKDNY), amelyet 2019. október 31-én teltházas szakmai rendezvényen mutatott be a nemzeti könyvtár, és amely képes lesz Magyarország muzeális jellegű dokumentumkincseit egyetlen online térben egyesíteni. A rendszer már több mint 243 000 rekordot tartalmaz, és folyamatosan bővülni fog. Farkas Gábor Farkas a bemutatón elmondta, hogy azon dolgoznak, hogy feltérképezzék, hol őriznek az országban muzeális könyveket, kéziratokat, térképeket, kottákat és egyéb dokumentumokat, ezekből mennyi található az egyes intézményekben, azok milyen állapotban vannak, és mi az értékük. Emellett pedig kiemelten fontos az is, hogy az új rendszeren keresztül megmutassák ezeket a kincseket, és mindenki számára hozzáférhetővé tegyék. A megújult rendszer a <http://mkdny.oszk.hu/> internetes címen érhető el.

Az intézményi tudományos együttműködésekkel párhuzamosan a nemzeti könyvtár digitalizálási együttműködések is kialakított határon túli könyvtárakkal és múzeumokkal, illetve az elmúlt két esztendőben is számos tudományos és könyvtárszakmai, nemzetközi és hazai konferencián vettek rész – és adtak elő – az OSZK munkatársai, kutatói.

Végezetül érdemes kiemelni, hogy a Mikes Program keretében a tengerentúli diaszpórában élő magyarok felajánlásai révén az OSZK több ezer kötettel tudta gyarapítani a törzsgyűjteményét, és több ezer dokumentummal bővültek a különgyűjtemények is – kiváltképp a Kézirattár, a Zeneműtár, valamint a Plakát- és Kisnyomtatványtár. A program keretében lehetőség nyílt olyan magyar vonatkozású dokumentumok regisztrálására és szolgáltatására is, amelyek korábban ismertelenek voltak a hazai olvasók és kutatók előtt.

Boka László, Dede Franciska

boka.at.oszk.hu, dede.franciska.at.oszk.hu